

є) стимулювати усілякими зручними для нього засобами творчу діяльність студента, оскільки відчуття людиною себе творцем є найсильнішим засобом внутрішньої мотивації.

Зрозуміло, що одночасне виконання усіх вищезазначених умов є досить складним завданням для викладача, тому все це є лише цільовою установкою, досягнення якої є процесом самовдосконалення освітянина.

Лозовик Ю. М., канд. екон. наук,  
доц. кафедри стратегії підприємств

### УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ З ВИКОРИСТАННЯМ БІЗНЕС-СИМУЛЯЦІЙ

Колектив кафедри стратегії підприємств КНЕУ впродовж трьох останніх десятиліть вибудовує стратегічний вектор тренінгових новацій: від ділової гри «*Випуск*», розробленої проф. М.Г. Грешаком у 1986 р. [1], комп'ютерної симуляції «*SIGAM*», адаптованої доцентом П.Г. Баншиковим у 1992 р. [2], до комплексного тренінгу «*Управління бізнес-процесами підприємства*». У 2011 р. на базі кафедри стратегії підприємств створено тренінговий центр, і в його планах — нові розробки і системні інтеграції існуючих. Тренінг «*Економічне управління підприємством*» з використанням бізнес-симуляції «*Битва Титанів*» — це ще один скромний доробок автора до скарбнички тренінгового інструментарію для здобуття економічної освіти.

Реалізація тренінгу з дисципліни «*Економічне управління підприємством*» здійснюється із використанням комп'ютерної бізнес-симуляції «*Битва Титанів*» (оригінальність якої підтверджено *авторським свідоцтвом № 36675 від 25.01.11 р.*), сайту інформаційної підтримки ([www.battleoftitans.com.ua](http://www.battleoftitans.com.ua)), електронної довідки (*help.html*) та спеціально розроблених індивідуальних завдань щодо прийняття стратегічних рішень, складання та взаємоузгодження бюджетів, проведення перспективної фінансової діагностики діяльності підприємства. Процес навчання (відправка та збереження інформації) забезпечується за допомогою вищезгаданого web-сайту, на якому також розміщені останні новини та інформація про тренінгові технології, наукові статті з дисципліни

«Економічне управління підприємством», правила гри, розрахунково-аналітичний комплекс бізнес-симуляції «Битва Титанів», експрес-опитування учасників гри, бізнес-форум, на якому учасники можуть обмінятися думками з гравцями інших команд, розмістити свої побажання та пропозиції.

Комп'ютерна програма **«Битва титанів»** — це бізнес-симуляція, що дозволяє моделювати діяльність десяти команд, які можуть одночасно конкурувати в межах однієї галузі, на ринках трьох видів продукції.

У програмі представлено модулі щодо управління виробництвом продукції (тривалістю виробничого циклу), обладнанням, персоналом (найм і звільнення працівників), реалізовані блоки роботи з дистриб'юторами і агентами. Окрім стандартної версії програми **«Економічне управління підприємств: технологія діагностування та вирішення внутрішньогосподарських проблем «Битва титанів»**, бізнес-тренери можуть скористатись розширеними версіями програми: **«Битва олімпійців»** і **«Битва олімпійців з титанами»**.

Завдяки реалізації тренінгу з дисципліни «Економічне управління підприємством» з використанням бізнес-симуляції «Битва Титанів» та інформаційного сайту забезпечується:

- проведення ділової гри (бізнес-турніру);
- зворотній зв'язок між викладачем і студентом;
- постійний зв'язок між студентською аудиторією.

**Основні етапи проведення тренінгу з використанням бізнес-симуляції:**

1. **Організаційний етап** — знайомство студентів зі структурою, методами та завданнями бізнес-тренінгу; формування міні-команд.

2. **Підготовчий етап** (проведення міні-лекції; ознайомлення з умовами ділової гри «Битва Титанів»).

3. **Основний етап** (проведення ділової гри, розгляд і виконання індивідуальних завдань).

4. **Заключний етап** (презентація результатів гри і захист індивідуальних завдань).

Організація бізнес-гри передбачає її поетапне проведення протягом певного числа ігрових періодів. За необхідності можливе одночасне формування кількох ігрових галузей зі складом підприємств від 1 до 10. У випадку формування лише однієї команди передбачено гру з віртуальним гравцем — комп'ютером.

Перемагає у конкурентній боротьбі на олігополістичному ринку команда, яка досягає найкращих фінансових результатів, у

тому числі, і кумулятивного прибутку. Це, в свою чергу, сприяє підвищенню мотивації студентів, їх зацікавленості, забезпечує контрольовану викладачем ритмічну роботу студентів.

Кожний студент отримує доступ до власного меню, через яке здійснюється відкриття навчальних матеріалів і доступ до використання бізнес-симуляції, що імітує роботу віртуального підприємства. Студенти можуть ознайомитись з матеріалами тем з курсу «Економічне управління підприємством».

Для закріплення професійних навичок і вмінь, у ході проведення ділової гри з використанням бізнес-симуляції «Битва Титанів» передбачається виконання учасниками тренінгу індивідуальних завдань на основі вихідної документації (яка нараховує близько 60 звітів) віртуального підприємства, за роботу якого відповідає студент. У ході виконання індивідуальних завдань студенти повинні провести аналітичні розрахунки і обґрунтувати отримані результати, які належним чином оформлюються і подаються на перевірку викладачу з наступним захистом. Перелік завдань і терміни їх виконання визначаються викладачем дисципліни «Економічне управління підприємством».

Метою виконання практичних індивідуальних робіт на основі інформації, отриманої в ході тренінгу з дисципліни «Економічне управління підприємством», є:

- закріплення практичних навиків розрахунку оптимальних обсягів виробництва продукції на основі аналізу релевантної інформації про виробничо-господарську діяльність підприємства;
- відпрацювання навиків складання операційних бюджетів, складання та взаємоузгодження бюджету доходів і витрат, бюджету руху грошових коштів і розрахункового балансу підприємства;
- отримання навиків оцінки діяльності основних центрів відповідальності: центрів доходу і витрат підприємства. Зокрема, необхідно провести аналіз відхилень фактично отриманої виручки від реалізації продукції від запланованої, здійснити факторний аналіз витрат підприємства і прибутку підприємства;
- відпрацювання навиків проведення перспективної фінансової діагностики підприємства, зокрема: агрегування балансу та оцінки показників фінансової стійкості та ліквідності підприємства, оборотності та прибутковості;
- реалізація студентами власних методик швидкої діагностики фінансового стану підприємства, на основі попереднього розрахунку нормативних значень фінансових показників.

З 16 жовтня по 17 листопада 2011 р. відбувся перший бізнес-турнір **«Золотий актив України»** і бізнес-тренінг з дисципліни **«Економічне управління підприємством»** із використанням комп'ютерної бізнес-симуляції **«Битва Титанів»**. У турнірі прийняли участь більше 200 учасників, які представляли вищі навчальні заклади, промислові та торговельні підприємства та підприємства сфери послуг. Фінальне змагання відбулося у стінах рідного альма-матер — ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана». У фіналі прийняли участь студенти III—V курсів вищих навчальних закладів — ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК» і Київський інститут банківської справи, які навчаються на різних програмах — економіка підприємства, фінанси, облік і аудит. У запеклій боротьбі у фіналі зійшлися десять команд — лідери кожної ігрової галузі. Перемогу вибороли студенти V курсу ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана».

За результатами першого бізнес-турніру **«Золотий актив України»** і тренінгу з дисципліни **«Економічне управління підприємством»** було проведено анкетування учасників, результати якого дозволяють констатувати, що подібні заходи значно урізноманітнюють навчальний процес студентів, сприяють отриманню ними нових знань і закріпленню практичних навичок.

Підготовка подібних турнірів і тренінгів — це робота на випередження, на підвищення іміджу кафедри навчального закладу, а отже, вшанування наших Вчителів, видатних науковців і освітян.

### *Література*

1. *Грещак М.Г.* Методические указания к учебно-деловой игре «Выпуск» / Грещак М.Г., Наливайко А.П. — К.: КИНХ, 1986. — 37 с.
2. *Айзенфюр Ф.* Деловая игра «Зигам-рынок». Методические рекомендации играющих команд / Ф. Айзенфюр, П. Банщиков. — К.: КГЭУ, 1992. — 65 с.
3. *Лозовик Ю.М.* Бізнес-симуляція «Битва Титанів» як захоплююча гра в реальність та фундамент майбутніх перемог // Інформаційні матеріали сайту «Битва Титанів» — режим доступу до сайту: [www.battleoftitans.com.ua](http://www.battleoftitans.com.ua).